

Regeringens proposition

2006/07:31

Lättnader i mönstringen av intendenturpersonal

Prop.
2006/07:31

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 14 december 2006

Maud Olofsson

Åsa Torstensson
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att regeringen skall kunna meddela föreskrifter om undantag från mönstringslagens tillämpning för intendenturpersonal.

Dagens mönstringsförfarande omfattar samtliga sjömän, dvs. även intendenturpersonal, och innebär att redaren och befälhavaren i samband med att en sjöman tillträder sin befattning ombord skall kontrollera om sjömannen uppfyller vissa krav. I mönstringen ingår också att redaren när en sjöman tillträder eller frånträder en befattning ombord skall rapportera detta till sjömansregistret.

Syftet med mönstringen är att ge underlag dels för en säkerhetshöjande kontroll av fartygens bemanning, dels för registrering av sjömannens tjänstgöringstid till sjöss. När det gäller intendenturpersonal, särskilt den som tjänstgör på fartyg i inre fart, saknar dessa aspekter nästan all betydelse. Mönstringskravet för denna personalgrupp innebär en i princip opåkallad administrativ börda för redarna. I propositionen föreslås därför att regeringen skall kunna meddela föreskrifter om undantag från mönstringslagens tillämpning för annan sjöpersonal än däck- och maskinpersonal samt telegrafister, dvs. för intendenturpersonal. De säkerhetsaspekter som mönstringen tillgodoser även för intendenturpersonal föreslås i stället kunna tillförsäkras genom att regeringen får meddela föreskrifter om vad som skall gälla för den personal som undantas från lagens tillämpning.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 april 2007.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Förslag till lag om ändring i mönstringslagen (1983:929)	4
3	Ärendet och dess beredning.....	5
4	Gällande rätt m.m.	5
4.1	Mönstring	5
4.2	Fart/fartområde	6
4.3	Intendenturpersonal.....	6
4.4	Vilka personer gäller mönstringslagen?.....	6
5	Regeringens förslag	7
5.1	Intendenturpersonal omfattas av mönstringslagen.....	7
5.2	Intendenturpersonal skall kunna undantas från mönstring	7
5.2.1	Mönstringens betydelse för registrering av sjötid.....	8
5.2.2	Mönstringens betydelse för sjösäkerheten.....	8
5.2.3	Sammanfattning och genomförande	13
5.2.4	Ikraftträdande.....	14
6	Kostnader och andra konsekvenser	14
7	Författningskommentar	16
Bilaga 1	Promemorians lagförslag.....	17
Bilaga 2	Remissinstanserna	18
Bilaga 3	Lagrådsremissens lagförslag	19
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	20
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 december 2006 ..	21
	Rättsdatablad.....	22

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2006/07:31

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i mönstringslagen (1983:929).

2 Förslag till lag om ändring i mönstringslagen (1983:929)

Härigenom föreskrivs att 2 § mönstringslagen (1983:929) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Lagen gäller inte i fråga om fartyg med mindre bruttodräktighet än 20 och fartyg som ägs eller brukas av svenska staten och som används för annat ändamål än att i allmän trafik transportera gods eller passagerare.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning för annan sjöpersonal än däcks- och maskinpersonal och telegrafister. Regeringen får också meddela föreskrifter om vad som skall gälla för sådan personal som undantas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för fartyg med särskild verksamhetsinriktning eller för inhyrda utländska fartyg *föreskriva* eller i enskilda fall *medge* ytterligare undantag från lagens tillämpning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för fartyg med särskild verksamhetsinriktning eller för inhyrda utländska fartyg *meddela föreskrifter om* eller i enskilda fall *besluta om* ytterligare undantag från lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2007.

3 Ärendet och dess beredning

Sjöfartsverket har i en skrivelse den 16 september 2005 till Näringsdepartementet redovisat vissa frågeställningar rörande mönstring av bl.a. den s.k. intendenturpersonalen på fartyg. Inom Näringsdepartementet utarbetades under hösten 2005 en promemoria med förslag till ändring i bl.a. mönstringslagen (1983:929) (promemorian Mönstringskrav för intendenturpersonal på fartyg i inre fart). Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*, och en sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Näringsdepartementet (dnr N2006/346/TP).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 9 november 2006 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslaget i *bilaga 3*. Lagrådet lämnade förslaget utan erinran, *bilaga 4*. I den nu föreslagna lagtexten har en redaktionell ändring gjorts i förhållande till lagrådsremissens lagförslag.

4 Gällande rätt m.m.

För att underlätta förståelsen av den följande framställningen är det av vikt att klargöra några centrala begrepp, nämligen begreppen *mönstring*, *fart/fartområde* och *intendenturpersonal*. Dessutom skall redogöras för vilka personer som omfattas av mönstringslagen.

4.1 Mönstring

Begreppet mönstring har gamla anor och syftade tidigare främst på de statliga mönstringsförrättarnas verksamhet. Den 1 januari 1985 reformerades mönstringsförfarandet varvid bl.a. kontrollåtgärderna överläts till redarna och befälhavarna.

Kraven på sjömannen i detta sammanhang framgår av 5–8 §§ mönstringslagen (1983:929). För att få tillträde till en befattning ombord skall en sjöman

- ha giltig sjöfartsbok,
- inte på grund av sitt hälsotillstånd vara olämplig för befattningen eller sjömansyrket,
- ha föreskriven behörighet för befattningen, samt
- uppfylla de villkor i övrigt för att inneha befattning ombord, som kan föreskrivas i andra författningar (samtliga 5 §).

För intendenturpersonal (se avsnitt 4.3) i viss fart kan sjöfartsboken få ersättas av pass eller annan likvärdig identitetshandling (6 §). Sjömannen skall med läkarintyg visa att hinder på grund av hans hälsotillstånd inte föreligger mot tjänstgöringen (7 §). Den som är under 18 år skall visa att

hans vårdnadshavare har lämnat sitt tillstånd till att han tjänstgör till sjöss (8 §).

Redaren och befälhavaren skall i samband med att en sjöman tillträder sin befattning ombord förvissa sig om att sjömannen uppfyller dessa krav (9 §). När en sjöman tillträder eller frånträder en befattning ombord skall redaren omedelbart rapportera detta till sjömansregistret (10 §) som därmed kommer att innehålla uppgifter om sjömannens tjänstgöringstid till sjöss, hans sjötid.

Det är de åtgärder som redaren och befälhavaren enligt 9 och 10 §§ skall vidta som avses med uttrycket mönstring (jfr prop. 1983/84:1, s. 15). Begreppet mönstring omfattar således dels de kontrollåtgärder som skall vidtas av redare och befälhavare inför en sjömans tillträde till sin tjänst ombord, dels rapportering och registrering av sjötid.

4.2 Fart/fartområde

Beroende på den fart i vilken ett fartyg används – fartområdet – ställs olika krav, dels på fartygets konstruktion och utrustning, dels på dess bemanning och besättningens behörighet. Det finns fyra fartområden som är kopplade till krav på bemanning och behörighet, se 1 kap. 3 § förordningen (1998:965) om behörigheter för sjöpersonal.

Med *inre fart* avses fart i trafik inom Sverige och utanför kusterna, dock högst en nautisk mil från en hamn eller annan plats där fartyget kan finna skydd, samt fart i Kalmarsund och nationell fart i Öresund. Som inre fart anses också fart i fartområde D, såsom detta definieras i fartygs-säkerhetsförordningen (2003:438). Denna sistnämnda definition innefattar kriterier i fråga om våghöjd samt avstånd till strandlinje och skyddad plats.

Utöver inre fart finns även *närfart*, *Europafart* och *oceanfart*.

4.3 Intendenturpersonal

Med *intendenturpersonal* menas enligt förarbetena till mönstringslagen (prop. 1983/84:1, s. 72) sjömän som inte tillhör grupperna fartygsbefäl, maskinbefäl, telegrafister, däckspersonal eller maskinpersonal. I begreppet intendentur innefattas bl.a. köks-, serverings- och annan servicepersonal samt butiks- och ekonomipersonal.

4.4 Vilka personer gäller mönstringslagen?

Mönstringslagen gäller enligt 1 § sjömän på svenska handelsfartyg och på utländska handelsfartyg som i huvudsak obemannade förhys av svensk redare. Enligt 3 § används begreppet sjöman i mönstringslagen i samma betydelse som i sjömanslagen (1973:282). Med sjöman jämställs dessutom den som har befattning ombord utan att vara arbetstagare. Enligt 3 § sjömanslagen avses med *sjöman* en sådan arbetstagare som är anställd för fartygsarbete och som under tid han tjänstgör ombord har befattning på fartyget, med *fartygsarbete* sådant arbete för fartygets

räkning som utföres ombord på fartyget eller på annat ställe av arbetstagare som följer med fartyget och med *befattning på fartyg* sådan befattning ombord som huvudsakligen avser fartygsarbete och gäller annat än enbart tillfälliga göromål.

5 Regeringens förslag

5.1 Intendenturpersonal omfattas av mönstringslagen

Förslaget i denna proposition utgår från att intendenturpersonal omfattas av mönstringslagens (1983:929) bestämmelser. *Sveriges redareförening för mindre fartyg (SWEREF)* har till Sjöfartsverket framfört att mönstringslagens tillämpningsområde när det gäller intendenturpersonal inte är entydigt. I promemorian klargörs att intendenturpersonal är sjömän i mönstringslagens mening. Ingen remissinstans har framfört någon annan åsikt. Även SWEREF instämmer således i denna bedömning. Regeringen delar också promemorians bedömning. Utöver de skäl som har redovisats i promemorian kan konstateras att mönstringslagen synes utgå från att intendenturpersonal omfattas av lagen eftersom det i 6 § och 11 § finns särskilda bestämmelser som undantar intendenturpersonal från vissa av mönstringsbestämmelserna. Dessutom anges, som redan har nämnts i avsnitt 4.3, i specialmotiveringen till 6 § mönstringslagen att "[m]ed intendenturpersonal menas i denna lag sjömän som inte tillhör grupperna fartygsbefäl, maskinbefäl, telegrafister, däckspersonal eller maskinpersonal" (se prop. 1983/84:1, s. 72).

5.2 Intendenturpersonal skall kunna undantas från mönstring

Regeringens förslag: Regeringen skall få meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning för annan sjöpersonal än däcks- och maskinpersonal samt telegrafister, dvs. för intendenturpersonal. Regeringen skall därvid få meddela föreskrifter om vad som skall gälla för sådan personal som undantas.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens. Den lagtekniska utformningen är dock något annorlunda.

Remissinstanserna: *Hovrätten för Västra Sverige, Värmlands tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Åklagarmyndigheten, Sjöfartsverket, Sjöfartens arbetsgivareförbund, Sveriges redareförening, SWEREF* och *Almega Tjänsteföretagen* stöder förslaget eller har inte någon erinran mot förslaget i promemorian. *ILO-kommittén* instämmer i bedömningen att ett undantag för den aktuella personalen från mönstringsförfarandet inte strider mot relevanta internationella åtaganden. *Sveriges fartygsbefälsförening* anser att förslaget kan godtas under förutsättning att samtliga ombord även fortsättningsvis skall omfattas av kravet på läkarintyg.

Skälen för regeringens förslag

Syftet med mönstringen är i första hand att ge underlag för en säkerhetshöjande kontroll av fartygens bemanning och kan därmed ses som ett komplement dels till fartygssäkerhetslagen (2003:364), dels till de materiella bemanningsreglerna i förordningen (1998:965) om behörigheter för sjöpersonal – behörighetsförordningen. Mönstringen har även till uppgift att ge underlag för registrering av sjömannens sjötid. SWEREF och Sjöfartsverket har i skrivelsen till Näringsdepartementet (se avsnitt 3) ifrågasatt om mönstringen när det gäller intendenturpersonal på fartyg i inre fart har någon betydelse i dessa avseenden och ställt frågan om det finns skäl att undanta sådan personal från mönstringsplikten.

5.2.1 Mönstringens betydelse för registrering av sjötid

För att få tjänstgöra som fartygs- eller maskinbefäl, i någon annan befattning på däck eller i maskinrum eller som radiotelegrafist krävs viss behörighet, jfr 4 kap. 7 § fartygssäkerhetsförordningen (2003:438) och 2 kap. behörighetsförordningen. För att få ut sin behörighet krävs tjänstgöring till sjöss under viss tid. Denna tid registreras genom mönstringen. Som huvudregel gäller att varje gång sjömannen tillträder eller frånträder en befattning ombord skall redaren rapportera detta till sjömansregistret, jfr 10 § mönstringslagen. Den samlade registrerade tjänstgöringstiden tjänar som underlag för utfärdande av behörighetsbevis. På detta sätt bidrar reglerna om rapportering av sjötid dessutom indirekt till en kontroll av att fartygen är bemannade med personer som är tillräckligt kvalificerade för sin befattning och därmed också till sjösäkerheten.

Motsvarande krav på behörighet finns inte för att få tjänstgöra som intendenturpersonal på fartyg. Därmed finns inte heller något behov av att registrera sjötid. Från denna aspekt uppfyller mönstringen således inte någon uppgift för intendenturpersonalen. Ett tecken på detta är att redan i dag gäller för viss intendenturpersonal på fartyg i inre fart enligt 11 § mönstringslagen ett förenklat rapporteringsförfarande; rapporteringen till sjömansregistret skall ske när sjömannen börjar och slutar sin anställning i rederiet och inte vid varje enskilt tillträde och frånträde av befattning ombord.

5.2.2 Mönstringens betydelse för sjösäkerheten

När det gäller mönstringens syfte att bidra till en kontroll av att fartyget är bemannat på ett betryggande sätt är frågan om säkerhetsaspekterna gör sig gällande på samma sätt för intendenturpersonalen som för den övriga personalen ombord. Innebär mönstringslagens krav på kontroll av denna personal att säkerheten ombord verkligen blir bättre?

De krav som mönstringslagen ställer på sjömannen är att denne skall ha giltig sjöfartsbok (5 § 1), inte på grund av sitt hälsotillstånd vara olämplig för befattningen eller sjömansyrket (5 § 2), ha föreskriven

behörighet för befattningen (5 § 3) samt uppfylla de villkor i övrigt för att inneha befattning ombord, som kan föreskrivas i andra författningar (5 § 4). För intendenturpersonal i viss fart kan sjöfartsboken få ersättas av pass eller annan likvärdig identitetshandling (6 §). Sjömannen skall vidare med läkarintyg visa att hinder på grund av hans hälsotillstånd inte föreligger mot tjänstgöringen (7 §). Den som är under 18 år skall slutligen visa att hans vårdnadshavare har lämnat sitt tillstånd till att han tjänstgör till sjöss (8 §). De olika kraven behandlas nedan i nämnd ordning i syfte att utröna om ett borttagande av mönstringsplikten för intendenturpersonal på fartyg i inre fart skulle påverka sjösäkerheten negativt.

Kravet att sjömannen skall inneha giltig sjöfartsbok

Från kravet på sjöfartsbok i 5 § 1 finns i 6 § ett undantag för den som tillhör intendenturpersonalen på passagerarfartyg som går i regelbunden färjetrafik mellan nordisk hamn och annan hamn i bl.a. inre fart om personen har pass eller annan likvärdig identitetshandling. Enligt promemorian är detta undantag tillåtet enligt ILO-konventionen nr 108 om sjömäns identitetshandlingar som Sverige har ratificerat. Enligt *ILO-kommittén* har det svenska undantaget, som tydligt har redovisats i Sveriges rapporter till ILO, inte mött någon invändning från ILO:s granskningsorgan. Det bör dock framför allt noteras att ILO-konventionen nr 108 är tillämplig på sjömän på fartyg som är avsedda för sjöfart till havs. Fartyg som används i inre fart – skärgårdsbåtar m.m. – kan knappast sägas vara avsedda för sjöfart till havs. Sjömän som arbetar på sådana fartyg bör därför vara undantagna från konventionen redan av det skälet. *ILO-kommittén* delar denna bedömning. Regeringen finner inte någon anledning att dra någon annan slutsats.

Några sjösäkerhetsskäl kan knappast åberopas när det gäller kravet på identitetshandlingar. Det saknas enligt regeringen därför anledning att ställa andra krav på intendenturpersonal på fartyg som används i inre fart än på motsvarande personal som arbetar i land. Mot bakgrund av det anförda kan bestämmelserna om sjöfartsbok och andra identitetshandlingar inte anses utgöra hinder mot att undanta intendenturpersonal på fartyg i inre fart från mönstringsplikten.

Kravet på uppvisande av läkarintyg

Kravet i 5 § 2 att sjömannen inte på grund av sitt hälsotillstånd skall vara olämplig för befattningen eller sjömansyrket skall enligt 7 § styrkas av sjömannen med ett sådant läkarintyg som avses i 18 §. Denna bestämmelse innehåller krav på sjömannen att genomgå regelbundna läkarundersökningar och om utfärdande av intyg efter dessa. För sjömän som arbetar på fartyg i inre fart får läkarundersökningen och därmed intyget enligt 18 § begränsas till syn- och hörsel förmåga. Krav på läkarintyg regleras även i ILO-konventionen nr 73 som Sverige har ratificerat. Också denna konvention är tillämplig endast på sjömän som arbetar på havsgående fartyg varför sjömän som arbetar på fartyg i inre fart bör vara undantagna från konventionens tillämpningsområde. *ILO-kommittén*

uppges att den svenska tolkningen av havsgående fartyg inte har mött någon invändning från ILO:s granskningsorgan.

Promemorians förslag att regeringen skall kunna meddela föreskrifter om undantag från mönstringslagens bestämmelser för intendenturpersonal bör enligt promemorian kompletteras med en förordningsreglering med innebörden att intendenturpersonal som ingår i fartygets säkerhetsbesättning eller i den övriga säkerhetsorganisationen skall uppvisa läkarintyg på syn- och hörsselförmåga. *Åklagarmyndigheten* uppger att förslaget i praktiken inte torde innebära någon förändring vad gäller säkerhetsfrågor. *Sveriges fartygsbefälsförening* anser att samtliga ombord även fortsättningsvis skall omfattas av kravet på läkarintyg. Även *Sjöbefälsförbundet* anser att befälhavaren och rederiet under straffansvar måste kontrollera sjömannens hälsotillstånd. Samtliga sjömän bör enligt förbundet vara i sådan kondition att de kan bistå passagerare vid övergivande av fartyget eller vid brand i fartyget. Ur arbetsmiljösynpunkt är det enligt förbundet en risk för den övriga besättningen om en kollega har dålig hörsel, syn eller hälsa. Också *SEKO Sjöfolk* anser att säkerhetskäl kräver att intendenturpersonalen mönstras. Det skall vara lika säkert för passagerarna att färdas i inre fart som i internationell trafik.

Alla sjömän skall enligt nu gällande regler ha ett hälsotillstånd som inte gör denne olämplig för befattningen eller sjömansyrket. Intendenturpersonalens uppgifter ombord på ett fartyg omfattar inte åtgärder som berör fartygets framförande. På grund av de olika befattningarnas karaktär behöver samma hälsokrav som gäller för bl.a. däck- och maskinpersonal inte ställas på intendenturpersonalen. Dessutom gäller, också enligt nu gällande regler, att för alla sjömän (både intendenturpersonal och övriga sjömän) som arbetar på fartyg i inre fart får läkarundersökningen och därmed intyget begränsas till syn- och hörsselförmåga. Detta krav på åtminstone syn- och hörsselförmåga torde framför allt föranledas av att alla i besättningen skall kunna ta del av säkerhetsinformation som meddelas dels genom skyltar eller andra tecken, dels via muntliga instruktioner via t.ex. högtalarsystem. Det måste enligt regeringen också anses viktigt att samtliga personer i fartygets besättning har en tillräcklig syn- och hörsselförmåga, t.ex. för att kunna tillgodogöra sig säkerhetsinformation eller för att i en nödsituation kunna delta i räddningsarbetet. En författningsreglering som innebär att stora delar av intendenturpersonalen helt skall undantas från nu gällande krav på syn- och hörsselförmåga bör således inte genomföras. Därmed tillmötesgår regeringen *Sveriges fartygsbefälsförening*, *Sjöbefälsförbundet* och *SEKO Sjöfolk* när det gäller vad dessa remissinstanser anför beträffande läkarintygets vikt för sjösäkerheten. Detta kan dock tillgodoses utan att det nuvarande fullständiga mönstringsförfarandet tillämpas. Regeringen återkommer till denna fråga i sammanfattningen nedan.

Kravet att sjömannen innehar föreskrivna behörigheter

Till skillnad från vad som gäller för fartygs- eller maskinbefäl och sjömän i andra befattningar på däck eller i maskinrum samt telegrafister, finns inga särskilda behörighetskrav för intendenturpersonal. Regler som syftar till att kontrollera att denna personalkategori innehar föreskriven behörighet är därför inte nödvändiga.

Sjömannen skall vidare enligt 5 § 4 uppfylla de villkor i övrigt för att inneha befattning ombord, som kan föreskrivas i andra författningar. I förarbetena till mönstringslagen (prop. 1983/84:1, s. 72) anges att "[d]e i andra lagar eller författningar angivna villkoren för att inneha befattning ombord kan t.ex. vara bestämmelserna om arbets- eller anställningstillstånd eller sjömanslagens bestämmelser om lägsta ålder för sysselsättning i fartygsarbete."

Arbetstillstånd

Frågor om skyldighet att ha arbetstillstånd regleras i princip uteslutande i utlänningslagen (2005:716) och utlänningsförordningen (2006:97). Utlänningslagstiftningen innehåller inte några krav på arbetsgivaren att kontrollera att utlänningen har arbetstillstånd. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet har en utlänning i sin tjänst fastän utlänningen inte har föreskrivet arbetstillstånd kan dock dömas till böter eller fängelse och skall dessutom betala en särskild avgift. Om skyldigheten att kontrollera förekomsten av arbetstillstånd i mönstringslagen skulle tas bort finns således ändå en både straff- och avgiftssanktionerad skyldighet för arbetsgivaren att se till att en anställd utlänning innehar arbetstillstånd.

Anställningstillstånd

Bestämmelser om anställningstillstånd finns i dag endast i lagen (1989:532) om tillstånd för anställning på fartyg men reglerar endast anställning som avser befattning på svenskt fartyg i utrikes trafik. Vid anställning på fartyg i inre fart finns således inte några krav på anställningstillstånd.

Lägsta ålder

Bestämmelser om lägsta ålder för fartygsarbete finns dels i sjömanslagen (1973:282) när det gäller arbetstagare, dels i fartygssäkerhetslagen när det gäller andra än arbetstagare. Enligt 45 § sjömanslagen får en arbetstagare inte sysselsättas i fartygsarbete innan han eller hon fyller 16 år och inte heller, om det inte sker som ett led i skolutbildningen, innan han eller hon har fullgjort sin skolplikt. Den som är under 18 år får vidare användas i fartygsarbete som eldare endast om Sjöfartsverket medger det. En befälhavare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot detta döms till böter. Enligt 4 kap. 7 § fartygssäkerhetslagen är befälhavaren skyldig att se till att minderåriga som anlitas till eller utför fartygsarbete i yrkesmässig verksamhet har fyllt sexton år och har fullgjort sin skolplikt (i vissa undantagsfall tretton år). En befälhavare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot denna skyldighet kan dömas till böter. Om mönstringslagens krav att kontrollera att bestämmelserna om lägsta ålder för sysselsättning i fartygsarbete skulle tas bort kvarstår ändå en straffsanktionerad skyldighet för befälhavaren att göra motsvarande kontroller i andra regelverk.

De villkor i övrigt för att inneha befattning ombord som torde åsyftas i 5 § 4 mönstringslagen är de övriga utbildningar som krävs för att sjöpersonal skall kunna tjänstgöra ombord på ett fartyg. Dessa krav finns i 3 kap. 7 §, 4 kap. 6–7 §§ och 5 kap. 1–2 §§ behörighetsförordningen. För all sjöpersonal gäller att den skall ha genomgått s.k. förtrogenhetsutbildning eller fått instruktioner i personlig överlevnadsteknik. All sjöpersonal med arbetsuppgifter ombord som rör säkerhet och miljö skall dessutom genomgå grundläggande säkerhetsutbildning. Sjöpersonal på passagerar- och ro-ro-passagerarfartyg med direkt ansvar för passagerare i nödsituationer skall även ha genomgått utbildning i krishantering. Intyg om genomgångna utbildningar skall utfärdas. Vidare krävs vissa certifikat för den som är utsedd att vara t.ex. släckledare eller ansvarig för sjukvård.

Det finns således vissa övriga villkor enligt 5 § 4 mönstringslagen som även intendenturpersonalen (hela eller delar av den) skall uppfylla för att inneha en befattning ombord. *Sjöbefälsförbundet* anser att befälhavaren och rederiet under straffansvar skall förvissa sig om och kontrollera att dessa krav på utbildning är uppfyllda. Från sjösäkerhetssynpunkt bör det också enligt regeringen vara av betydelse om det finns någon form av rättsligt sanktionerad skyldighet för redare och befälhavare att förvissa sig om att dessa krav på utbildning m.m. är uppfyllda. Frågan är om det är nödvändigt att det sker genom den straffsanktionerade kontrollskyldighet som redare och befälhavare har enligt mönstringslagen eller om det finns andra regler som tillgodoser detta behov.

Inledningsvis skall nämnas att det inte finns något krav på att intyg om dessa genomgångna utbildningar skall registreras i sjömansregistret. Uppgifterna i sjömansregistret kan således i sig inte sägas underlätta kontrollen av att ombordvarande personal har genomgått föreskrivna utbildningar och därmed anses bidra till säkerheten ombord.

Enligt fartygssäkerhetslagen är det befälhavarens skyldighet att se till att nytillträdande ombordanställda genomgår förtrogenhetsutbildning m.m. (jfr 5 kap. 6 § nämnda lag). Vidare får ett fartyg enligt 3 kap. 9 § fartygssäkerhetslagen användas i sjöfart endast om rederiet innehar ett dokument om godkänd säkerhetsorganisation och fartyget är försett med ett certifikat om detta. Ett sådant dokument skall bl.a. innehålla krav på rutiner för kontroll av personalens behörigheter, fartygskänedom och den kompetens som krävs för att inneha en viss befattning. Samtliga handlingar skall finnas ombord och hållas tillgängliga för inspektion. För brott mot de nämnda bestämmelserna föreskrivs böter eller sex månaders fängelse och i några fall enbart böter. Om rederiet eller fartyget inte uppfyller kraven på säkerhetsorganisation eller saknar dokument om detta får även meddelas reseförbud. Den som bryter mot ett reseförbud kan dömas till fängelse i högst ett år.

Den straffrättsliga regleringen av redares och befälhavares skyldigheter i fartygssäkerhetslagen bör anses vara tillräcklig för att tillgodose att fartyg är bemannade på ett betryggande sätt i fråga om besättningens utbildning och övrig säkerhetsorganisation. *Åklagarmyndigheten* gör därvid samma bedömning. Med hänsyn härtill och då det av sjömansregistret normalt sett inte framgår vilken utbildning den enskilde sjö-

mannen har genomgått, bör mönstringslagens krav i dessa hänseenden inte utgöra hinder mot att undanta intendenturpersonal från mönstringsplikten.

Krav på underårig att visa att vårdnadshavaren har gett samtycke till sjötjänstgöringen

Kravet i 8 § mönstringslagen att den underårige skall visa att vårdnadshavaren samtyckt till tjänstgöringen gäller all sjöpersonal. Detta krav kan knappast bidra till säkerheten ombord utan torde snarare böra ses som ett komplement till föräldrabalkens bestämmelser i 6 kap. 12 § att vårdnadshavaren måste samtycka till avtal om anställning eller annat arbete. Vidare bör beaktas att enligt sjömanslagen personer under 16 år eller som inte har fullgjort sin skolplikt inte får anställas för fartygsarbete samt att överträdelse av förbudet är straffbelagda. Med hänsyn härtill, även om bestämmelserna i föräldrabalken inte är straffsanktionerade, bör det nämnda kravet inte utgöra hinder mot att undanta intendenturpersonal från plikten att mönstra.

5.2.3 Sammanfattning och genomförande

Sammanfattning

Av redogörelsen i avsnitt 5.2.2 framgår att tillräckligt starka skäl för att intendenturpersonalen på fartyg fortsatt skall omfattas av mönstringsförfarandet inte föreligger. De säkerhetsaspekter som mönstringsförfarandet skall tillgodose för denna personalgrupp är antingen tillräckligt tillgodosedda genom andra bestämmelser eller kan tillgodoses på annat sätt utan att det fullständiga mönstringsförfarandet behöver tillämpas.

Bemyndigande i mönstringslagen att meddela föreskrifter om undantag

Frågan är då hur de föreslagna ändringarna skall genomföras författningstekniskt. I promemorian föreslås att – i stället för att ett undantag införs i mönstringslagen – regeringen skall ges ett bemyndigande att meddela undantag från tillämpningen av mönstringslagen för intendenturpersonal. Det valda alternativet motiveras med att detta underlättar eventuellt kommande förändringar i mönstringsreglerna. Mönstringslagen innehåller dessutom redan i dag bemyndiganden till regeringen att meddela undantag från mönstringslagen. Ingen remissinstans har haft någon invändning mot det i promemorian förespråkade alternativet. Regeringen föreslår således att den föreslagna förändringen av mönstringsförfarandet för intendenturpersonalen skall ske genom ett bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter om undantag. En lättnad i mönstringskraven är för närvarande aktuell endast för fartyg i inre fart, men bemyndigandet bör utformas så att ett undantag kan göras för intendenturpersonal oavsett vilken fart fartyget går i. Det har nämligen i promemorian redovisats att det kan finnas skäl att undanta fartyg i vidsträcktare fart än inre fart, men att det för närvarande, bl.a. på grund av internationella åtaganden, inte finns underlag för att införa mer långt-

gående lättnader i mönstringskraven. Regeringen vill således understryka att de omständigheter som redovisas i denna proposition inte kommer att föranleda något undantag i vidsträcktare fart än inre fart.

Kompletterande bestämmelser

Av redogörelsen i avsnitt 5.2.2 har vidare framkommit att vissa av mönstringens moment är av sådan vikt ur säkerhetssynpunkt att en lättnad i mönstringsförfarandet endast bör genomföras om dessa krav tillgodoses på annat sätt. Regeringen bör därför få en möjlighet att i samband med införande av undantag meddela föreskrifter om vad som skall gälla för sådan personal som undantas. Därmed kan de säkerhetshöjande åtgärder som krävs även när det gäller denna personal föreskrivas utan att ett fullständigt mönstringsförfarande måste ske. Regeringen avser således att i förordning meddela föreskrifter om att nuvarande reglering om läkarintyg skall bibehållas för *all* intendenturpersonal.

Ett undantag från mönstringslagen innebär vidare att bestämmelserna om sjömansrulla på fartyg (jfr 12 och 14 §§) inte längre kommer att gälla för intendenturpersonalen. Det måste dock finnas regler som möjliggör en kontroll både till sjöss och i land av vilken besättning som finns ombord på ett fartyg vid en viss tidpunkt. Detta är viktigt bl.a. för kontrollen av att fartyget uppfyller de krav som anges i beslutet om säkerhetsbesättning och vid utredning av sjöolyckor. Regeringen avser därför att meddela föreskrifter om att intendenturpersonalen skall registreras på en besättningslista. Därvid kommer också att tas hänsyn till de synpunkter som *Sveriges fartygsbefälsförening* har framfört om att det bör finnas bestämmelser om hur länge besättningslistan skall sparas. Bestämmelsen bör också kompletteras med ett straffstadgande motsvarande det som återfinns i 29 § mönstringslagen.

5.2.4 Ikraftträdande

Lättnaderna i mönstringsförfarandet berör till stora delar säsongsbunden trafik. Lagändringen bör därför träda i kraft den 1 april 2007.

6 Kostnader och andra konsekvenser

Förslaget i denna proposition innebär att regeringen föreslås få möjlighet att meddela föreskrifter om undantag från mönstringslagens bestämmelser för intendenturpersonal. Som har framgått av avsnitt 5.2.3 avser regeringen att undanta intendenturpersonal på passagerarfartyg i inre fart från mönstringslagens bestämmelser. För att inte äventyra sjösäkerheten har av samma avsnitt dock framgått att regeringen inte avser att ta bort kraven på syn- och hörsel förmåga som det är angivet i mönstringslagen. Skillnaden jämfört med i dag blir dock att arbetsgivaren slipper att genomföra ett fullständigt mönstringsförfarande med kontroller samt rapporteringar till sjömansregistret. För Sjöfartsverket som register-

förande myndighet blir följden framför allt att myndigheten får ett mindre antal uppgifter att föra in i registret. Prop. 2006/07:31

Rederierna

SWEREF har uppgett att 3 000 - 4 000 personer som i dag mönstras skulle påverkas av den föreslagna förändringen. För rederier som bedriver chartertrafik och har en betydande del intendenturpersonal ombord på sina fartyg är dagens krav speciellt betungande. Många rederier har mycket tillfällig personal under högsäsong och ofta krävs det vikarier med kort varsel. Rapporteringen till sjömansregistret sker för de nu aktuella företagen antingen genom att sjömännens tjänstgöringsbesked skickas in till sjömansregistret eller genom överföring av datafiler med motsvarande information. Enligt Sjöfartsverket är det framför allt större rederier som utnyttjar möjligheten att datamönstra. På mindre passagerarfartyg, som är de som framför allt är aktuella här, är det endast marginellt fler som rapporterar via dataöverföring jämfört med pappersredovisning. SWEREF tillhandahåller programvara för att göra dataöverföringarna, men för t.ex. passagerarbåtsredare med högst fem anställda är det förmodligen enklare att fylla i och sända in tjänstgöringsbesked än att lära sig programvaran. Många rederier är inte heller medlemmar i SWEREF och har därmed inte tillgång till programvaran. Den föreslagna lättningen i mönstringsförfarandet innebär att arbetsbördan för de aktuella rederierna kommer att minska.

Sjöfartsverket

För Sjöfartsverket innebär förändringarna en minskad arbetsbörda eftersom hanteringen och registreringen av insända tjänstgöringsbesked försvinner. De rapporteringar som i dag sker genom dataöverföring innebär i princip inget merarbete över huvud taget eftersom datafilen läses in automatiskt direkt in i sjömansregistret. Lättningen i mönstringsförfarandet påverkar därför inte Sjöfartsverkets arbete när det gäller de företag som använder denna rapporteringsmetod. Sammanfattningsvis innebär de föreslagna lättningarna i mönstringsförfarandet en viss minskad arbetsbörda och marginellt minskade kostnader (bl.a. en minskad blanketthantering) för verkets del.

Sjömännen

Eftersom mönstringsförfarandet framför allt innebär krav på kontrollåtgärder från redarens och befälhavarens sida påverkas sjömännen i mindre omfattning. En följd av att mönstringen tas bort är dock att något krav på sjöfartsbok eller motsvarande identitetshandlingar inte längre kommer att finnas och att personer under 18 år inte behöver visa att dennes vårdnadshavare har lämnat tillstånd till sjötjänstgöringen. Denna sistnämnda konsekvens torde dock aktualiseras i mycket begränsad omfattning.

Förslaget till lag om ändring i mönstringslagen (1983:929)

2 §

I paragrafen har införts ett nytt *andra stycke*. Bestämmelsen i *första meningen* innebär att regeringen får meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpningsområde för den s.k. intendenturpersonalen på fartyg. Exempel på befattningar som inräknas i intendenturen är när det gäller lastfartyg fartygskock/steward och mässman och när det gäller passagerarfärjor och kryssningsfartyg intendent, restaurangchef, bartender, båtvärdinna, butikspersonal, servitör/servitris, kock, kallskänka, mässman, husfru för personalmatsalen samt säkerhetschefen för personalen. Denna uppräknning skall inte ses som uttömmande. Med sjöpersonal avses alla som enligt sjömanslagen (1973:282) är sjömän. Möjligheten enligt *andra meningen* för regeringen att meddela föreskrifter om vad som skall gälla för sådan personal som har undantagits avser att möjliggöra t.ex. ett fortsatt krav på läkarintyg och upprättande av besättningslista, jfr avsnitt 5.2.3.

Det tidigare andra stycket har med oförändrat innehåll flyttats till ett nytt *tredje stycke*, i vilket vissa redaktionella ändringar gjorts.

Förslag till lag om ändring i mönstringslagen (1983:929)

Härigenom föreskrivs att 2 § mönstringslagen (1983:929) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lagen gäller inte i fråga om fartyg med mindre bruttodräktighet än 20 och fartyg som ägs eller brukas av svenska staten och som används för annat ändamål än att i allmän trafik transportera gods eller passagerare.

Föreslagen lydelse

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning för annan sjöpersonal än däcks- och maskinpersonal samt telegrafister och får därvid föreskriva särskilda villkor. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för fartyg med särskild verksamhetsinriktning eller för inhyrda utländska fartyg föreskriva eller i enskilda fall medge ytterligare undantag från lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

Remissinstanserna

Prop. 2006/07:31
Bilaga 2

Efter remiss har yttranden över promemorian Mönstringskrav för intendenturpersonal på fartyg i inre fart lämnats av Hovrätten för Västra Sverige, Karlstad tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Åklagarmyndigheten, Sjöfartsverket, ILO-kommittén, SEKO Sjöfolk, Sjöfartens arbetsgivareförbund, Sveriges redareförening, Sveriges redareförening för mindre fartyg (SWEREF), Sveriges fartygsbefälsförening och Sjöbefälsförbundet. Därutöver har Almega Tjänsteföretagen kommit in med yttrande.

Uppsala universitet har avstått från att yttra sig.

Förslag till lag om ändring i mönstringslagen (1983:929)

Härigenom föreskrivs att 2 § mönstringslagen (1983:929) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Lagen gäller inte i fråga om fartyg med mindre bruttodräktighet än 20 och fartyg som ägs eller brukas av svenska staten och som används för annat ändamål än att i allmän trafik transportera gods eller passagerare.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning för annan sjöpersonal än däcks- och maskinpersonal samt telegrafister. Regeringen får också meddela föreskrifter om vad som skall gälla för sådan personal som undantas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för fartyg med särskild verksamhetsinriktning eller för inhyrda utländska fartyg *föreskriva* eller i enskilda fall *medge* ytterligare undantag från lagens tillämpning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för fartyg med särskild verksamhetsinriktning eller för inhyrda utländska fartyg *meddela föreskrifter om* eller i enskilda fall *besluta om* ytterligare undantag från lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2007.

Lagrådets yttrande

Prop. 2006/07:31
Bilaga 4

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2006-11-15

Närvarande: f.d. justitierådet Lars K Beckman, justitierådet Leif Thorsson och regeringsrådet Lars Wennerström.

Lättnader i mönstringen av intendenturpersonal

Enligt en lagrådsremiss den 9 november 2006 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i mönstringslagen (1983:929).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunnige Per Håvik.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 december 2006.

Närvarande: statsrådet Olofsson, ordförande, och statsråden Odell, Ask, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Odenberg, Larsson, Erlandsson, Torstensson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Carlsson, Littorin, Borg, Sabuni, Billström, Adelson Liljeroth, Tolgfors.

Föredragande: Statsrådet Torstensson.

Regeringen beslutar proposition 2006/07:31 Lättnader i mönstringen av intendenturpersonal.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Mönstringslagen (1983:929)	2 §	
